

SELETUSKIRI

regionaalministri määruse „Mustvee valla Mustvee linna aadressikohale uue kohanime määramine” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Kohanimeseaduse (edaspidi *KNS*) 15. märtsil 2023. aastal jõustunud muudatuste järgi (*KNS* § 13 lõige 6¹) võib valdkonna eest vastutav minister, kelleks alates 1. juulist 2023. a on regionaalminister, teha seaduses nimetatud juhtudel kohaliku omavalitsuse üksusele kohanimeäärjana ettepaneku *KNS*i nõuetega vastuolus oleva kohanime muutmiseks ja selle asendamiseks seadusega kooskõlas oleva kohanimega.

Eelnõu eesmärk on muuta ja asendada Jõgeva maakonnas, Mustvee valla Mustvee linnas *KNS*iga vastuolus olev nimi seaduse nõuetega kooskõlas oleva tänavanimega. Eelnõu kohaselt asendatakse „Benito Agirre tänav“ nimega „**Silla tänav**“. Kohanimi Benito Agirre tänav on registreeritud kohanimeregis¹ ametliku kohanimena.

Minister võib sellise ettepaneku teha juhul, kui pühendusnimeks on määratud *KNS* § 13 lõikes 4² nimetatud isikunimi või kui tegemist on sama paragrahvi lõike 6 punktis 3 nimetatud Eesti aja- ja kultuurilooga selgelt sobimatu kohanimega, sealhulgas kui kohanimi on seostatav Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastaste isikute, sümbolite või sündmustega. Selline ettepanek on *KNS* § 13 lõigetele 6¹ ja 6² tuginedes tehtud Mustvee vallale riigihalduse ministri 29.03.2023 kirjaga nr 14-5/2335-1 (seletuskirja lisa 1), millega anti kahekuuline tähtaeg algatada aadressikoha kohanime „Benito Agirre tänav“ osas vajalik menetlus seaduse nõuetega vastuolus oleva kohanime muutmiseks ja asendamiseks *KNS*i nõuetega kooskõlas oleva nimega.

Kuivõrd riigihalduse ministri kirja esitamisest Mustvee vallale on möödunud nüüdseks kümme kuud, Mustvee Vallavolikogu ei ole näidanud selget soovi ise läbi viia aadressikoha kohanime muudatused, vaid on lisaks 30.08.2023. a volikogu otsuse ministri määruse eelnõus nimetatud tänavanime muutmata jätmiseks, korranud sama seisukohta ka 17. novembril 2023. aastal lõppenud kooskõlastusringi järgselt, muudab tänava nime *KNS* § 13 lõike 6³ alusel regionaalminister määrusega².

Eelnõus on varasemaga võrreldes muutunud uus määratav nimi

Kui 1. novembrist 2023. a kuni 17. novembrini 2023. a kooskõlastusel olnud eelnõus lähtuti uue nime määramisel kohanimenõukogu poolt 28.02.2023 istungil (protokoll nr 14-4/2-1, seletuskirja lisa 2) välja pakutud nimest, siis 17.11.2023 lõppenud kooskõlastusringil tõid Mustvee vallas asuva Benito Agirre tänava elanikud ning vald välja asjaolu, et sõna „Jõesilla“ võib olla keeruline hääldada ja kõlada „õesillana“. Kohalike elanike pakutud Benito Agirre nime muutmata jätmise või nime „Agirre“ jätmist kohanimenõukogu 10. jaanuaril 2024. a toimunud istungil (protokoll nr 13-4/31, seletuskirja lisa 5) võimalikuks ei pidanud. Ka Hispaania saatkonna poolt välja pakutud Hispaania lenduri tänavat ei peetud võimalikuks põhjusel, et need viitaksid jätkuvalt samale sündmusele, mille esiletõstmist soovitakse vältida. Kohanimenõukogu leidis, et tuleks minna selgelt kohaliku nime teed ja pakkus asendada „Jõesilla“ nimi nimega „Silla“ tänav.

¹ Kohanimi, objekti liik, asukohainfo ja koordinaadid leitavad: <https://kohanimeregister.ee/knravalik/>.

² Õigusakti liigi valiku analüüs on toodud *KNS*i muutmise seaduse eelnõu (768 SE) seletuskirjas (lk 9-11).

Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/019bcf9e-a7ec-4324-a5ec-b743b5a61712/kohanimeseaduse-ja-ruumiandmete-seaduse-muutmise-seadus>.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kohalike omavalitsuste poliitika osakonna KOV õigusvaldkonna juht Martin Kulp (5885 1442; martin.kulp@agri.ee) ja sama osakonna piirkonnajuht Sulev Valner (tel 5307 9322; e-post sulev.valner@agri.ee). Eelnõu keelelist kvaliteeti kontrollis Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Heleri Piip (625 6165; heleri.piip@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 1 näeb ette uue kohanime määramise senise KNSi nõuetele mitte vastava kohanime asemel Jõgeva maakonnas Mustvee vallas Mustvee linnas.

Eelnõu § 1 lõikega 1 määratakse tänavale uus KNSi nõuetega kooskõlas olev nimi, mis sobib Eesti aja- ja kultuurilooga.

Muudetav KNSiga vastuolus olev nimi ja selle asemele määratav uus nimi on:

- „Benito Agirre tänav“, mille asemel määratakse nimeks „Silla tänav“.

Kohanime muutmise peab korraldama kohaliku omavalitsuse üksus. Vajadusel (kui kohaliku omavalitsuse üksus ei korralda), korraldab kohanime asendamise aadressiandmete süsteemi infosüsteemis (edaspidi *ADS infosüsteem*) vastavalt ruumiandmete seaduse § 57 lõikele 7 Maa-amet. Ruumiandmete seaduse § 57 lõike 7 kohaselt kohanimeseaduse § 13 lõike 6³ alusel tehtava aadressikoha kohanime muudatuse korral määrab vastavat kohanime sisaldava koha-aadressiga katastriüksusele, hoonele ja hooneosale uue koha-aadressi ADS-i infosüsteemi vastutav töötaja. Ministri algatatud kohanime määramise menetluses on oluline ka lõppresultaadi saavutamine – et lisaks kohanimeregistris ja ADSi infosüsteemis muudatuste tegemisele saaks ka füüsiliselt linnaruumis vana kohanimega seotud sildid ja viidad, sealhulgas mälestustahvlid, eemaldatud ning paigaldatud uue kohanimega sildid ja viidad. Juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus seda ei korralda, korraldab siltide ja viitade vahetuse ministeerium koostöös Transpordiametiga.

Eelnõu § 1 lõikega 2 lisatakse ministri määrusega uue kohanime määramisega kohaliku omavalitsuse üksusele uue tänavanime siltide ja viitade soetamise ja paigaldamise kulude riigieelarvest hüvitamise säte. Sätte järgi hüvitatakse uue kohanime määramise tulemusena kohaliku omavalitsuse üksusele tekkinud otsesed ja tegelikud tehtud kulud uue kohanimega siltide ja viitade soetamiseks ning paigaldamiseks KNS § 13 lõike 6⁷ kohaselt riigieelarvest asjakohaste kuludokumentide alusel. Seega esmalt peab kohalik omavalitsus olema teinud vastavad kulud ja seejärel esitanud kuludokumendid koos väljamaksetaotlusega Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile.

Uue tänavanimiga siltide ja viitade paigaldamine tähendab olemasolul ka endiste seadusega vastuolus oleva kohanimega viitade, siltide ja mälestustahvlite eemaldamist või korrigeerimist.

Ministri algatatud kohanime määramise menetluses on oluline ka lõppresultaadi saavutamine – et lisaks kohanimeregistris ja ADSi infosüsteemis muudatuste tegemisele Maa-ameti poolt saaks ka füüsiliselt linnaruumis vana kohanimega seotud sildid ja viidad, sealhulgas mälestustahvlid, eemaldatud ning paigaldatud uue kohanimega sildid ja viidad.

See, kui kohanimemäärajaks oli valdkonna eest vastutav minister, ei muuda kohaliku omavalitsuse kohustust korraldada senise kohanimega seotud siltide ja viitade uutega asendamine, mille käigus tuleb eemaldada ka vanad sildid, viidad ja mälestustahvlid. Määruse jõustumisel tuleb Mustvee vallal seega korraldada uue kohanimega seotud siltide ja viitade

soetamine ja paigaldamine ning vana kohanimega seotud siltide ja viitade, sealhulgas endise kohanimena kasutatud isikunime ja sündmusega seotud mälestustahvlite eemaldamine avalikust ruumist.

KNS § 13 lõikes 6⁷ on küll sätestatud kohaliku omavalitsuse poolne siltide ja viitade soetamise ja paigaldamise kulude hüvitamine riigieelarvest, kuid seadus ei sätesta, kuidas täpsemalt nimetatud kulude hüvitamine toimub. Siltide ja viitade soetamise ja paigaldamise kuludena tuleb käsitleda ka vanade eemaldamise (demonteerimise, transportimise ja utiliseerimise) kulusid.

Kulude hüvitamiseks tuleb Mustvee vallal esitada asjakohane taotlus Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, millele tuleb lisada põhjendatud kulude katmist tõendavad kuludokumendid.

Eelnõu § 1 lõikega 3 lisatakse määrusesse viide, kust on leitavad määruse andmise põhjendused. Ehk viidatakse, et uue kohanime määramise põhjendused on esitatud määruse seletuskirjas, mis on leitav Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehelt (kättesaadav dokumendiregistri kaudu): <https://www.agri.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/oigusloome>.

Tavapärast avaldatakse Riigi Teatajas vaid määruse tekst, mitte aga selle seletuskiri. Õigusakti andmise põhjendused peavad olema aga ka hiljem leitavad määruse õiguspärasuse kontrolliks, mistõttu on sellele Riigi Teatajas viitamine hetkel asjakohane.

Kohanime muutmise põhjendused

2.1. Õiguslik alus

KNSi 15. märtsil 2023. aastal jõustunud muudatuste järgi (KNS § 13 lõige 6¹) võib valdkonna eest vastutav minister teha kohaliku omavalitsuse üksusele kohanimemäärajana ettepaneku kohanime muutmiseks ja seadusega kooskõlas oleva kohanime määramiseks, kui pühendusnimeks on määratud KNS § 13 lõikes 4² nimetatud isikunimi või kui tegemist on sama paragrahvi lõike 6 punktis 3 nimetatud Eesti aja- ja kultuurilooga selgelt sobimatu kohanimega, sealhulgas kui kohanimi on seostatav Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastaste isikute, sümbolite või sündmustega.

KNS § 13 lõike 6² kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kohanimemäärajana kahe kuu jooksul pärast ministri ettepaneku saamist seaduse nõuetega vastuolus olevat kohanime muutma ja selle asemel uue kohanime määrama. Kui kohalik omavalitsus seda teinud ei ole, võib minister kohaliku omavalitsuse üksuse asemel määrata senise kohanime asemele uue kohanime. Ministri algatusel kohanime muutmise menetluskord on sätestatud KNS § 13 lõigetes 6³–6⁷.

Nimetatud alus ministri sekkumiseks tekib juhul, kui kohanimi on määratud isiku (pühendusnimi KNS § 13 lõigete 3 ja 4² tingimustel) või sündmuse auks, mis on selgelt suunatud Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastu. Nimetatud sätte alusel saab anda hinnanguid ka nt kuupäeva või sündmusega seotud nimede kohta. On selge, et selliseid sündmusi ja nimesid hinnates ei saa piirduda subjektiivse vaatega, vaid sündmuse hinnang peab olema objektiivne ja ajaloolaste poolt kinnitust leidnud.

Ei ole kuidagi põhjendatud säilitada pühendusnimesid, kui isik on tegutsenud selgelt vastuolus Eesti rahva riikliku enesemääramise õigusega, ega ole aidanud kaasa eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimisele läbi aegade. Samamoodi ei saa säilida sellised Eesti aja- ja kultuurilooga sobimatud kohanimed, mis ei ole vormiliselt pühendusnimed, kuid on seostatavad Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastaste isikute, sümbolite ja sündmustega.

Praeguses olukorras, kus Venemaa alustas 24. veebruaril 2022. a täiemahulist sõjalist agressiooni iseseisva Ukraina riigi vastu, on Eesti riigile ka sümboolse tähtsusega eemaldada Eestis võimalikult kiireloomuliselt käibelt Eestit okupeerinud Nõukogude Liidu repressioonide ja kuritegevusega seotud olnud isikute pühendusnimed ja muud kohanimed, mis on selgelt sobimatud Eesti aja- ja kultuurilooga. Tänavate ja teede nimedena Eesti iseseisvuse ning selle taastamise vastu võidelnud isikute ja omariikluse vastaste sümbolite ning sündmuste eksponeerimine ja heroiseerimine avalikus ruumis on lubamatu.

Seaduse nõuetega vastuolus oleva kohanime tuvastamiseks on minister küsinud kohanimenõukogu arvamust nime sobimatuse kohta. Selleks, et tuvastada kohanimede selge sobimatus Eesti aja- ja kultuurilooga, tuleb ajaloolistele allikatele tuginedes objektiivselt tõendada, et tegemist on seaduse nõuetega vastuolus oleva kohanimega. Seetõttu tellis kohanimenõukogu ajaloolastelt eksperdiarvamuse vastavas kohanimes osundatud isiku, sündmuse või sümboli kohta (seletuskirja lisa 3).

Rahandusministeerium on mitmel korral juhtinud Mustvee valla tähelepanu eelpool mainitud kohanime sobimatusele KNSi nõuetega. Seda Rahandusministeeriumi kirjadega 2.10.2022. a nr 14-5/7899-1 ning 29.11.2022. a nr 14-5/7899-3. Rahandusministeeriumi Mustvee vallale KNS § 13 lõigete 6¹ ja 6² alusel 29.03.2023 kirjaga nr 14-5/2335-1 antud kahekuuline periood muudatuste tegemiseks möödus 1. juunil 2023. aastal. Pakutud kaks kuud oli piisav aeg, et kohalik omavalitsus saaks oma kohanime määramise korras sätestatud menetlused läbi viia (sealhulgas eelnõu avalikustamine kooskõlas KNS § 6 lõikega 8 vähemalt 15 päeva enne kohanime määramise otsuse tegemist, elanike arvamuste ärakuulamine) ja kohanime määramise otsuse langetada. Regionaalministri määruse eelnõu koostamise seisuga ei ole Mustvee Vallavolikogu endiselt nime muutmist ise algatanud. Vastupidi, Mustvee Vallavolikogu 30.08.2023. a istungil (protokoll nr 7 punkti 10 järgi)³ otsustas volikogu jätta Benito Agirre tänava nime muutmata.

Ehkki Mustvee vald tõi ka 30.08.2023 seisukohas välja asjaolud ja põhjendused, miks nime muutmist ei toetanud vallavalitsuse komisjonid, kohalik elanikkond ega volikogu, ei anna need siiski alust kohanimeseaduse nõuetest kõrvale kaldumiseks. Mustvee valla peamine argument, et nimi ei ole klassikaline pühendusnimi, on iseenesest õige, kuid ei oma asjas sisulist tähendust. Lisaks pühendusnimedele ei saa samamoodi säilida sellised Eesti aja- ja kultuurilooga sobimatud kohanimed, mis ei ole vormiliselt pühendusnimed, kuid on seostatavad Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastaste isikute, sümbolite ja sündmustega. Täpsemalt on Mustvee valla argumentid ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põhjendused esitatud seletuskirja punktides 2.2–2.6 (lk 5-13).

Kohanimeseaduse § 13 lõige 6 punkt 3 toob välja, et kohanime määramisel tuleb välistada kohanime sobimatus aja- ja kultuurilooga ja § 7 lõige 1 punkt 1 märgib, et ametlikku kohanime peab muutma, kui kohanimi on vastuolus kohanimeseaduse 3. peatüki nõuetega. Kohanimeseaduse 3. peatüki alla kuulub ka seaduse § 13 lõige 6 punkt 3. Mustvee valla seisukohtadest saab järeldada selge tahe puudumist, et ise seaduse nõuetega vastuolus olevaid kohanimesisid muuta.

Seega on täidetud õiguslikud eeldused, et minister saaks algatada KNS § 13 lõikest 6² lähtudes Eesti aja- ja kultuurilooga selgelt sobimatu kohanime muutmise menetluse ja määraks KNS § 13 lõike 6³ alusel uue kohanime oma määrusega.

³ Kättesaadav:

https://dhsavalik.agri.ee/?page=pub_view_dynobj&pid=44053151&tid=11179690&u=20230822105148&desktop=10016&r_url=%2F%3Fpage%3Dpub_list_dynobj%26pid%3D%26tid%3D11179690%26u%3D20230822105148.

Muudatustega seotud mõjude proportsionaalsust, sealhulgas kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigusesse sekkumise proportsionaalsust on hinnatud seletuskirja mõjude osas (peatükk 4). Kokkuvõtvalt nähakse KNS § 13 lõigetes 6² ja 6³ kooskõlas PS § 154 lõikega 1 ette ministri õigus sekkuda kohanimede määramisse kui KOV kohanimemäärjana ei ole õigusvastaselt oma KNSist tulenevaid kohustusi täitnud. Ehkki KNS § 5 lõike 4 järgi määrab ühe omavalitsusüksuse territooriumile jäävale nimeobjektile kohanime kohaliku omavalitsuse üksus, sisaldub KNS § 13 lõigetes 6² ja 6³ erinorm, mis annab seaduses piiritletud juhtudel kohanimemääramise õiguse kohaliku omavalitsuse asemel valdkonna eest vastutavale ministri-le. PS § 154 lõige 1 näeb ette kohalike omavalitsuste enesekorraldusõiguse, mille kohaselt otsustavad ja korraldavad kõiki kohaliku elu küsimusi kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. Sättes viidatud „seaduste alusel“ tähendab lihtsat seaduse reservatsiooni, mis võimaldab legitiimse eesmärgi täitmiseks seadusega kohalike omavalitsuste enesekorraldusõigust piirata. Antud juhul on seadusandja KNS § 13 lõigetes 6² ja 6³ sätestatud ministri poolt kohanime määramise/muutmise legitiimse eesmärgina näinud vajadust tagada kohanimede kooskõla Eesti aja- ja kultuuriloo ning keelata Eesti iseseisvuse ja omariikluse vastu tegutsenud isikute ja sellega seotud sündmuste tänavanimedena esile tõstmise ning säilimise.

2.2. Asjaolud ja muudatuste põhjendused

Mustvee linnas muudetak tänavanimi määrati toonases Mustvee linnalehes „Meie Kodu“ avaldatud üleskutse⁴ järgselt nõukogude okupatsiooniperioodi ajal 1960ndatel aastatel.

Pärast Eesti Vabariigi taasiseseisvumist 1991. aasta 20. augustil ja kohanimeseaduse jõustumist, asusid omavalitsused kiiresti muutma Eesti ajalooa sobimatuid kohanimedid. Nimetatud protsess on kulgenud aeglasemalt eeskätt Ida-Virumaal, kuid eranditega ka teistes piirkondades. Mustvee vallas on tänaseks jäänud vaid üks kohanimeseadusega vastuolus olev tänavanimi, mida käesolev eelnõu muutma asub.

Kohanimi Benito Agirre tänav on kohanimeregistris registreeritud Jõgeva maakonnas, Mustvee vallas (*tollel hetkel Mustvee linn ka haldusüksusena*), Mustvee linnas ametliku kohanimena Mustvee Linnavolikogu 29. jaanuari 2004. a määrusega 11.

Kohanimeregistri väljavõte⁵

Jkn	Kohanimi	Keel	Kohanime staatus	Kohanime olek	Kehtestamise aeg	Kehtivuse lõpp	Dokumendi liik	Pealkiri	Väljaandmise kuupäev	Esitaja	Lisainfo
1	Benito Agirre tänav	eesti	ametlik põhিনি	kehtiv	01.09.2004			Mustvee Linnavolikogu 29.01.2004 määrus nr. 11		Mustvee Linnavalitsus	

Jkn	Nimeobjekti liik	Kehtestamise aeg	Lisainfo
1	liikuspind	22.12.2020	Tunnuspunkt
2	tänav, väljak, plats, põik ...	01.09.2004	Tunnuspunkt

Kuulub rühma	Ametlik nimi	Mitteam. esikohanimi	Mitteam. muu nimi

Tagasi

⁴ "Sa ei ole unustatud, Benito Agirre!" Meie Kodu, 23. aprill 1965, lk 1.

⁵ Kohanimeregistri kohanime täiskirje, leitav: <https://kohanimeregister.ee/knravalik/>

KNS on alates selle vastuvõtmisest 2004. aastal⁶ sisaldanud sätet (§ 13 lõige 6 punkt 3), mille kohaselt tuleb kohanime määramisel välistada kohanime sobimatus Eesti aja- ja kultuurilooga. Säte ei ole suunatud vaid uute kohanimede määramisele, vaid hõlmab ka tagasiulatavalt juba nõukogude okupatsiooni perioodil määratud kohanimede hindamist ja seadusega vastuoluvastamisel kohanimede muutmist. KNS § 7 lõike 1 punkti 1 kohaselt peab ametlikku kohanime muutma, kui see on vastuolus seaduse 3. peatüki nõuetega, sh KNS § 13 lõike 6 punktiga 3 (sobimatus Eesti aja- ja kultuurilooga). Seetõttu ei saa tõlgendada ka KNS § 13 pealkirja „Kohanimetaliku nõuded“ ja sätteid grammatiliselt kitsendavalt, järeldades, et nime sobimatuse üle saab otsustada vaid nende algsel kehtestamisel. KNS § 3 lõike 7 järgi on kohanime määramine seaduse tähenduses kohanimemääraja poolt nii kohanime panek ametliku nimeta nimeobjektile, ametliku kohanime või nimeobjekti ruumikuju muutmise kui ka ametliku kohanime kehtetuks tunnistamine.

Nimetraditsioonide ühtlustatud kasutamist aitab tagada kohanimenõukogu, kelle pädevuses on KNS § 21 punktide 4 ja 5 kohaselt kohanimede kasutamise jälgimine ning vajaduse korral valdkonna eest vastutava ministri kaudu ettepanekute tegemine nende vastavusse viimiseks õigusaktide nõuetega ning valdkonna eest vastutava ministri kaudu ettepanekute tegemine kohanimede määramist ja kasutamist reguleerivate õigusaktide muutmiseks.

15. märtsil 2023. a jõustunud KNS § 13 muudatuste lisamise eesmärk oli muuta kohanimede määramise materiaal- ja menetlusõigusi selliselt, et seadusevastased kohanimed ei jääks kehtima, kui kohalik omavalitsus ei ole täitnud KNSi § 7 lõike 1 punkti 1 kohustust muuta ametlikku kohanime, kui kohanimi on vastuolus KNS 3. peatüki nõuetega. Ehk seadusemuudatusega lisati ministri sekkumiseks volitusnorm, mis võimaldab ministril ise seadusevastane nimi omavalitsuse tegevusetuse korral ära muuta. Antud juhul on ülekaalukas avalik huvi, et Eesti Vabariigi omariikluse põhimõtet riivavad tänavanimed saaks käibelt kõrvaldatud ja seaduserikkumine lõppeks.

KNS § 1 lõike 2 kohaselt on seaduse eesmärk sealjuures tagada kultuuriliselt ja ajalooliselt väärtuslike kohanimede kaitse. See, et mõni kohanimi on juba pikalt kehtinud, ei muuda automaatselt nime ajalooliselt väärtuslikuks. KNS § 13 lõike 1 järgi tuleb kohanime määramisel ja ka muutmisel eelistada nime, mis on paikkonnas tuntud ja levinud või mis on tähtis aja- või kultuurilooliselt. Aja- ja kultuuriloo seisukohast olulisust või väärtuslikkust tuleb siiski hinnata kooskõlas Eesti ajalootraditsioonide ja -käsitlustega. Näiteks võõrriigi vallutussõda on olnud küll ajalooline fakt, kuid sellega seotud isikute, sümbolite ja sündmuste kasutamist kohanimena ei saa Eesti omariikluse põhimõtet arvestades lugeda ajalooliselt väärtuslikuks. Neid ei peaks austama ja heroiseerima läbi tänava nimetamise isikute, sümbolite ja sündmuste järgi.

Rahandusministeerium on juba varasemalt Mustvee Vallavalitsuse tähelepanu juhtinud eelpool eelnõu §-s 1 nimetatud kohanime sobimatusele Eesti aja- ja kultuurilooga ehk vastuolule KNSiga. Rahandusministeerium on teinud Mustvee valla poole korduvalt pöördumisi kirjadega 2.10.2022. a nr 14-5/7899-1 ning 29.11.2022. a nr 14-5/7899-3. Rahandusministeeriumi Mustvee vallale KNS § 13 lõigete 6¹ ja 6² alusel antud kahekuuline tähtaeg algatati 29.03.2023 kirjaga nr 14-5/2335-1. Täiendav selgitus saadeti Mustvee vallale 10.10.2023 kirjaga nr 13-5/2235-1.

Ühtlasi kordas Mustvee vallavalitsuse 29.03.2023 seisukohas nr 14-5/2335-1 oma varem (14.10.2022 kirjaga nr 14-5/7899-2) esitatud seisukohta ja leidis jätkuvalt, et Benito Agirre nime ei saa lugeda kohanimeseaduse mõistes pühendusnimeks põhjusel, et avalikele allikatele tuginedes Benito Agirre nimelist isikut ei ole ja isik, kellele minister viitab, oli Ignacio Agirregoicoa Benito. Samuti puuduvad faktid selle kohta, et eelnimetatud isik osales Tallinna pommitamises. Avalikest allikatest selgub, et ajaloolased on korduvalt juhtinud tähelepanu, et pühendusnimega kasutatav kohanimi peaks olema isiku nimest lähtuvalt Ignacio Agirregoicoa

⁶ 1. juulil 2004. a jõustunud KNS tekst: <https://www.riigiteataja.ee/akt/672390>.

ehk I. Agirregoicoa tänav. Arvestades eeltoodut, saatis Mustvee Vallavalitsus Benito Agirre tänaval asuvate kinnistute omanikele 14.08.2023.a. kirja nr 5-5/23/1947-1, millega palus isikute seisukohta tänavanime muutmise menetluses. Enamus tagasiside andjatest olid tänavanime muutmise vastu põhjusel, et see tekitab asjatut segadust, see ei häiri kedagi, seda ei ole võimalik käsitleda pühendusnimega ning seda ei seosta keegi punaarmee. Samuti märgiti, et kõnealust tänavanime küsimust ei saa võrrelda Narva linnas asuvate tänavatega, sest seal asuvad konkreetset isikunimedega tänavad.

Minister vastas juba 29.11.2022 kirjaga nr 14-5/7899-3, et ehkki Vabariigi Valitsuse 22.06.2004. a. määruse nr 227 “Pühendusnimede määramise kord” kohaselt ei ole tõepoolest tegemist klassikalises mõttes pühendusnimega, ei oma see hetkel õiguslikus mõttes tähendust. Ehkki Benito Agirre nimelist isikut ei ole eksisteerinud, on tänav nimetatud siiski tegelikult eksisteerinud isiku auks, kes osales II maailmasõjas Nõukogude Liidu poolel Eesti territooriumil, sõdades Eesti iseseisvuse vastu ja seega on tegemist Eesti aja- ja kultuuriloo vaatest sobimatu nimega. Avalikult teada on ka fakt, et nimi – Benito Agirre on antud tänavale just nimelt punalenduri (*Inazio Agirregoikoa* või *Ignacio Agirregoicoa Benito*) järgi, ehk nimi on selgelt seostatav isikuga ja tema tegevusega. Ka Narva linnas oli enne ministri poolt tänavate nimede muudatuse algatamist „26. juuli tänav“, mis pealtnäha rikkus seadust üksnes KNS § 13 lg 5 osas, ehk kohanimi sisaldas numbrit. See rikkumine poleks olnud iseseisvaks aluseks, et minister saaks nime omavalitsuse asemel ise muuta. Samas oli tegemist selgelt nõukogude võimu heroiseeriva sümboliga – punaarmee poolt Narva vallutamise kuupäevaga ja see seos oli laiemalt teada. Ja sama seos on ka Benito Agirre nimega. Nõustuda ei saa Mustvee valla väitega, et nimi ei ole isikuga või sõjasündmustega seotud ja omab neutraalset tähendust. Juba nime määramislugu viitab siiski selgele seosele Benito Agirre ja punaarmees lendurina teeninud isiku vahel. See on näha ka avalikest allikatest ja mitmetest kirjandusväljaannetest (sh nõukogudeaegsest kirjandusest) et nime seos punaarmee lendurina tegutsenud isikuga on vahetu, ehkki nimele on antud teine nimekuju.⁷

Kohanimenõukogu arutas eelpool mainitud kohanimedega seonduvaid küsimusi 28. veebruaril 2023 (seletuskirja lisa 2) toimunud koosolekul.

Juba seonduvalt Narva tänavanimede muutmisega otsustas kohanimenõukogu tellida vastuoluliste nimede osas eksperthinnangu Rahvusarhiivilt. Sealhulgas paluti lisaks Narva tänavanimedele hinnangut ka Mustvees asuva Benito Agirre tänava nime osas ja Sillamäe linnas asuva Mihhail Rumjantsevi tänava osas. Rahvusarhiiv saatis ekspertarvamuse s.h Benito Agirre tänava osas 23. novembri 2022. a kirjaga nr 1 15/22/104 2 (seletuskirja lisa 3).

Rahvusarhiivi 23. novembri 2022. a väljastatud õiendi lk 2 järgi oli **Benito Agirre** (Tegelikult: Inazio Agirregoikoa või Ignacio Agirregoicoa Benito) (1923, Eibar, Hispaania – 9. märts 1944, Peipsi järv Mustvee lähedal), baski päritolu lendur, kes osales Teises maailmasõjas Nõukogude poolel ja langes tulevahetuses Eesti pinnal. 9. märtsil 1944 oli Gdovi (Oudova) lennuväebaasist startinud Agirre sunnitud saksa õhutõrjekahurite tule tabamuse tõttu vigastatud lennukiga maanduma Mustvee lähedal Peipsi järvel. Pärast maandumist tekkis tal tulevahetus Omakaitse liikmetega. Et vältida vangisattumist, lasi Agirre end maha. Kohalikud elanikud matsid ta Mustvee linna kalmistule. Kui 1973. aastal rajati Mustveesse vennaskalmistu, maeti Agirre säilmed sinna ümber. Ajaloolase Kaupo Deemanti arvates võis Agirre osaleda samal päeval toimunud Tallinna pommitamises või luurata Mustvee sadamat, ehkki kindlalt see teada ei ole. Deemant oletas, et just Agirre allatulistamise tõttu võis Mustvee jääda pommitamata.

Rahvusarhiivi eksperdiarvamuse, millele isiku tegevuste kirjeldus põhineb, on koostanud Rahvusarhiivi peaspetsialist-teadurid Tiit Noormets ning Valdur Ohmann, tuginedes ajaloolistele allikatele. Rahvusarhiivi peaspetsialist-teaduritel Tiit Noormetsal ning Valdur Ohmannil on

⁷ Leitav nt: https://et.wikipedia.org/wiki/Inazio_Agirregoikoa#

omandatud kõrgharidus ajaloo erialal, mis teeb neist pädevad isikud ajaloolistele allikatele tuginedes hinnanguid andma.

Juba fakt, et isik osales II maailmasõjas Nõukogude Liidu poolel Eesti territooriumi vallutamisel, tähendab, et kohanimi on sobimatu Eesti aja- ja kultuurilooga (kohanimeseaduse § 13 lõige 6 punkt 3) ja seeläbi vastuolus kohanimeseaduse nõuetega. Seega ei ole Mustvee valla esitatud argumendid kohanime neutraalsuse või nime vastuolu väheolulisuse osas veenvad ega kaalukad.

Ka Tartu Ülikooli rahvusvahelise õiguse professor Lauri Mälksoo rõhutas oma 13.03.2023 Narvas peetud ettekandes, et välisriigi territooriumi puhastamisel teisest okupandist oleks Punaarmeel tulnud ise lahkuda pärast teise okupandi üle saavutatud sõjalist võitu (seletuskirja lisa 4).

See tähendab, et kui oleks toimunud tegelik Eesti Vabariigi territooriumi vabastamine, siis oleksid pidanud siit lahkuma ka Nõukogude väed – seda aga paraku ei juhtunud, mistõttu ei ole võimalik rääkida asjaolust, et Nõukogude väed vabastasid Eesti, vaid üks okupatsioonivõim asendus teisega, mis tähendab omakorda, et eelpool mainitud isikud võitlesid Eesti Vabariigi iseseisvuse vastu. Antud juhul ei ole ka asjakohane, milline oli nende isikute sõjaväeline positsioon, st kas tegemist oli lihtsõdurite või kõrgema sõjaväelise auastmega isikutega. Faktiliselt sõiditi 1944. aastal iseseisva Eesti Vabariigi vastu, mistõttu tuleb punaarmeed käsitleda Eesti okupeerijana.

Eeltoodust tulenevalt on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (enne 1. juulit 2023. a Rahandusministeerium) kohanimenõukogu (seletuskirja lisad 3 ja 4) ning ajaloolaste eksperdiarvamusele tuginedes tuvastanud, et Mustvee vallas Mustvee linnas asub tänav, mille nimi on Eesti aja- ja kultuurilooga sobimatu. See tähendab, et kohanimi on selgelt seostatav Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastaste isikute, sümbolite või sündmustega (KNS § 13 lg 6¹).

Antud juhul ei ole ka määravaks asjaolu, et Mustvee Vallavolikogu otsustas oma 30.08.2023. a istungil jätta punaarmeelase auks nimetatud tänavanime muutmata. See fakt ei muuda valdkonna eest vastutava ministri õigust määrata KNS § 13 lõike 6³ alusel kohaliku omavalitsuse üksuse asemel ise uued KNSiga kooskõlas oleva kohanime. KNS § 13 lõige 6² jätab ministrile selgesõnalise õiguse määrata senise kohanime asemele uue kohanime juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus kohanimemäärajana ei ole kahe kuu jooksul pärast valdkonna eest vastutava ministri ettepaneku saamist seaduse nõuetega vastuolus olevat kohanime muutnud ja selle asemel uut kohanime määranud. Seadusest tulenev alus ja pädevus antud küsimuse otsustamisel tingib selle, et ministri määrus konkreetse tänava nime muutmiseks on kõrgema õigusjõuga kui volikogu otsus jätta tänavanimi muutmata. Seetõttu tuleb Mustvee vallal ka ministri määrust selle jõustumise järel täita, asendades senised viidad ja sildid uute tänavanimiga siltide ja viitadega.

2.3. Kohanimede ajalooline sobivus

KNS § 1 lõike 2 järgi on seaduse eesmärk tagada Eesti kohanimede ühtlustatud kasutamine ning kultuuriliselt ja ajalooliselt väärtuslike kohanimede kaitse. KNS § 13 lõike 6 punkti 3 järgi tuleb kohanime määramisel välistada kohanime sobimatus Eesti aja- ja kultuurilooga. Tegemist on seaduses selgelt määratlemata õigusmõistega, mida tuleb igakordselt tõlgendada. Sealjuures tuleb Eesti ajaloo sobivuse osas lähtuda nii tõendatud ajaloolistest faktidest ja sündmustest kui ka põhiseadusest, kehtivatest riigisisestest seadustest ja rahvusvahelise õiguse põhimõtetest, samuti eespool viidatud Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee ja Euroopa Parlamendi seisukohtadest.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1 kohaselt on Eesti iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Eesti iseseisvus ja sõltumatus on aegumatu ning võõrandamatu. Omariikluse põhimõttega tuleb arvestada nii riigivalitsemisel kui ka kohaliku

võimu teostamisel kohalikes omavalitsustes. Seejuures sunnivad Eesti riigi toimimise alussätted põhiseaduses taunima võimalike riigi iseseisvuse ja sõltumatuse vastu tegutsenud ning tegutsevate isikute, sündmuste ja sümbolite heroiseerimist. Erinevalt natsikurjategijate üle toimunud Nürnbergi tribunali kohtupidamisest ei ole kahjuks toimunud siiani sarnast Nõukogude Liidu poolt sooritatud kommunismikuritegude uurimist ja ühest hukkamõistu. Nii levitatakse jätkuvalt agressiivselt meelestatud Venemaa Föderatsiooni poolt Eesti omariikluse vastast ajaloonarratiivi ebaõiglaselt edasi.

Eesti valusat minevikupärandit, mille tingis Eestis kommunistlik totalitaarne režiim, tuleb üheselt hukka mõista, et Eestis kunagi vastavad ajaloosündmused ei korduks. Eesti territooriumi vallutamise ja okupeerimise käigus langenud punaarmeeleaste mälestuse jäädvustamine Eesti avalikus ruumis, seda ka tänavanimedena linnades, ei ole kuidagi kohane ei ajaloolise, moraalse ega üldinimliku loogika kohaselt. Kuna langenute austamist ja säilmete kaitset reguleerib sõjahaudade kaitse seadus, siis tuleks langenute mälestamine üldinimlikus vaates ja nende nimede kasutamine tänavanimedes selgemalt eristada.

2.4. Eesti Vabariigi Nõukogude Liidu poolt okupeerimise ja annekteerimise ajalooline käsitlus

Nõukogude punaarmee okupeeris Eesti nii 1940. kui ka 1944. aastal. 1941–1944 oli Eesti okupeeritud Saksamaa poolt. Eesti Vabariik taasiseseisvus 20. augustil 1991, mil Eesti Ülemnõukogu võttis vastu otsuse „Eesti riiklikust iseseisvusest“. Taastati *de iure* ka Nõukogude Liidu okupatsiooniperioodil edasi kestnud Eesti Vabariik, mis oli välja kuulutatud 24. veebruaril 1918. Lähemalt on Eesti riigi ajaloolist käekäiku Nõukogude võimu okupatsiooni perioodil käsitletud alapeatükis 2.4.

Riigihalduse ministri poolt Mustvee vallale esitatud ettepanek sobimatu kohanime muutmiseks lähtus KNSi grammatilisest, ajaloolisest ja teleoloogilisest tõlgendamisest.

Ka varasem KNSi redaktsioon keelas isikunime pühendusnimeks määrata, kui isik on tegutsenud Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastu⁸. Erinevalt seaduse varasemast redaktsioonist, mil ministri pädevuses oli üksnes teha kohalikele omavalitsusele ettepanek viia seaduse nõuetega vastuolus olev kohanime viivitamatult seadusega kooskõlla⁹, nähti seaduse muudatustega ette ministri õigus võtta omavalitsuselt viimase tegevusetuse korral kohanime muutmise pädevus üle¹⁰. Seaduse eesmärk oli eelnõu seletuskirja järgi tagada kohanime sobivus Eesti aja- ja kultuurilooga ning vältida sobimatute kohanime kasutamist. Samuti oli seletuskirjas selgitatud, et seadusemuudatus panustab KNSi § 1 lõikes 2 sätestatud seaduse eesmärgi täitmisel, mis on kultuuriliselt ja ajalooliselt väärtuslike kohanime kaitse.¹¹

Eesti kaotas Kommunismiohvrite Memoriaali andmetel Nõukogude kommunistliku okupatsioonivõimu terrori tagajärjel iga viienda oma veidi üle miljonist elanikust. Kokku mõrvati, vangistati või küüditati Nõukogude okupatsioonivõimu poolt rohkem kui 75 000 Eesti inimest. 1944. aasta hilissuvel ja sügisel põgenes Eestist Teise maailmasõja pöördelisel hetkel sissetungiva punaarmee eest 75 000–80 000 inimest.¹²

Ka Tartu Ülikooli rahvusvahelise õiguse professor Lauri Mälksoo on oma 2005. a uurimuses „Nõukogude anneksioon ja riigi järjepidevus: Eesti, Läti ja Leedu staatus rahvusvahelises õiguses

⁸ <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032023038>.

⁹ Enne 15. märtsi 2023. a kehtinud KNS § 13 lõige 4³.

¹⁰ Kehtiva KNS § 13 lõiked 6¹–6⁷.

¹¹ Kohanimeseaduse ja ruumiandmete seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) seletuskiri lk 3. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/019bcf9e-a7ec-4324-a5ec-b743b5a61712/kohanimeseaduse-ja-ruumiandmete-seaduse-muutmise-seadus>.

¹² Vt nt: <https://www.vm.ee/uudised/75-aastat-suurest-pogenemisest-laande>.

1940.a–1991.a ja pärast 1991.a¹³ käsitletud põhjalikult Eesti okupeerimist ja annekteerimist Nõukogude Liidu poolt rahvusvahelise õiguse vaatest. Lauri Mälksoo tutvustas oma nimetatud uurimistö (doktoritöö) teese Tartu Ülikooli Narva Kolledžis 13. märtsil 2023. a. Alljärgnevalt on esitatud kokkuvõtte rahvusvahelise õiguse seisukohalt Eesti okupeerimist ja annekteerimist käsitletud olulisematest aspektidest (seletuskirja lisa 4).

2.5. Kommunismikuritegude rahvusvaheline hukkamõist

Ka rahvusvaheline üldsus on selgelt tauninud NSV Liidu kui totalitaarse kommunistliku režiimi kuritegelikku olemust ja nentinud Ida-Euroopa riikide okupeerimist Nõukogude Liidu poolt.

25. jaanuaril 2006 võttis Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee vastu resolutsiooni 1481 (2006) totalitaarsete kommunistlike režiimide kuritegude rahvusvahelise hukkamõistu vajalikkuse kohta. Selle asjassepuutuvad osad on sõnastatud alljärgnevalt:

„2. Eranditult kõiki eelmisel sajandil Kesk- ja Ida-Euroopas valitsenud kommunistlikke totalitaarseid režiime, mis nüüdki on võimul mitmetes maailma riikides, iseloomustavad ulatuslikud inimõiguste rikkumised. Need rikkumised on olnud erinevad, sõltuvalt kultuurist, riigist ja ajalooajast, ning nende hulka kuuluvad üksikisikute ja massimõrvad, hukkamised, surmad koonduslaagrites, nälg, küüditamine, piinamine, orjatöö ja teised füüsilise massiterrori vormid, samuti tagakiusamine rahvuslikul või usulisel pinnal, südametunnistuse-, mõtte-, sõna- ja ajakirjandusvabaduse rikkumine ning poliitilise pluralismi puudumine.

3. Neid kuritegusid õigustati klassivõitluse teooria ja proletariaadi diktatuuri nimel. Nende kahe printsiibi selline tõlgendamine legitimeeris inimeste „elimineerimist”, keda peeti uue ühiskonna rajamisel kahjulikeks ning seega totalitaarsete kommunistlike režiimide vaenlasteks. Üüratu arv ohvreid olid iga asjaomase riigi enda kodanikud. See käis eriti endise Nõukogude Liidu rahvaste kohta, kelle seas ohvrite hulk ületas kaugelt teisi maid.

5. Totalitaarsete kommunistlike režiimide kokkuvarisemisele Kesk- ja Ida-Euroopas pole mitte alati järgnenud nende režiimide poolt toime pandud kuritegude rahvusvahelist uurimist. Enamgi veel, nende kuritegude toimepanijaid pole toodud rahvusvahelise kogukonna kohtu ette – erinevalt sellest, kuidas toimiti natsionaalsotsialismi (natsismi) poolt toime pandud kohutavate kuritegude puhul.

6. Seega on avalikkuse teadlikkus totalitaarsete kommunistlike režiimide poolt toime pandud kuritegudest väga madal. Kommunistlikud parteid on legaalsed ja aktiivsed mõningates riikides, olgugi et mõnel puhul pole nad distantseerinud end totalitaarsete kommunistlike režiimide poolt minevikus toime pandud kuritegudest.

7. Assamblee on veendunud, et teadlikkus ajaloosündmustest on üks eeldusi, vältimaks samasuguseid kuritegusid tulevikus. Lisaks mängib toimepandud kuritegudele moraalse hinnangu andmine ja nende hukkamõistmine olulist rolli noorte põlvkondade hariduses. Rahvusvahelise kogukonna selge seisukohavõtt mineviku suhtes võib osutada ka tema tulevastele tegudele.

8. Samuti usub assamblee, et totalitaarsete kommunistlike režiimide poolt toime pandud kuritegude elusolevad ohvrid ning nende perekonnad väärivad toetust, mõistmist ja oma kannatuste tunnustamist. [---]

12. Seega mõistab parlamentaarne assamblee tungivalt hukka totalitaarsete kommunistlike režiimide poolt toime pandud ulatuslikud inimõiguste rikkumised ning väljendab nende ohvrite suhtes toetust, mõistmist ja tunnustust.

13. Lisaks sellele kutsub Assamblee kõiki Euroopa Nõukogu liikmesriikide kommunistlikke või postkommunistlikke parteisid, kes seda seni veel teinud ei ole, kommunistlikku ajalugu ümber hindama, end totalitaarsete kommunistlike režiimide poolt toime pandud kuritegudest selgelt distantseerima ning need ühemõtteliselt hukka mõistma.“¹⁴

¹³ Eesti ja vene keeles ilmunud 2005. a. Kätesaadav eesti keeles: <http://hdl.handle.net/10062/83582>. Vene keeles: <https://dspace.ut.ee/handle/10062/83583>.

¹⁴ <https://pace.coc.int/en/files/17403/html>.

Euroopa Parlament kuulutas oma 23. septembri 2008. aasta deklaratsiooniga 23. augusti üleeuroopaliseks stalinismi ja natsismi ohvrite mälestamise päevaks.¹⁵ Resolutsioonis nõutakse kahe kuritegeliku režiimi – Teise maailmasõja valla päästnud NSV Liidu ja Saksamaa vahelise nn Molotovi-Ribbentropi pakti aastapäeva 23. augusti kuulutamist üleeuroopaliseks kõigi totalitaarsete ja autoritaarsete režiimide ohvrite mälestamise päevaks. Alates 2009. aastast tähistatakse Eestis 23. augustil kommunismi ja natsismi ohvrite mälestuspäeva riikliku tähtpäevana.

Euroopa Parlament on ka selgelt tauninud kommunistlikku ja natsistlikku terrorit ning avaldanud austust kõikidele totalitaarsete ja ebademokraatlike režiimide ohvritele Euroopas ning nendele, kes võitlesid hirmuvalitsuse ja rõhumise vastu. Nõukogude kommunism oli ebainimlik totalitaarne poliitiline režiim, mis rikkus demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste aluspõhimõtteid.¹⁶

Euroopa Parlament kutsus liikmesriike üles mõistma ja uurima Ida- ja Kesk-Euroopa kahekordset diktatuuripärandit, arvestades, et Lääne-Euroopa valitsev ajalooline kogemus oli natsism, samas kui Ida- ja Kesk-Euroopa riigid kogesid nii kommunismi kui ka natsismi.

2.6. Uue nime määramine

Mustvee valla Mustvee linnas on Nõukogude Liidu nn sõjakangelase ja Eesti riigi omariikluse vastu võidelnud isiku nimelise tänava kohanimi määratud ENSV ajal. Kohanimeregistrisse on nimi kantud Mustvee Linnavolikogu 29.01.2004 määrusega nr. 11. Senise kohanime asemel tuleb määrata uus kohanimi, mis kantakse kohanimeregistrisse ja liikluspinnal puhul asendatakse aadressiandmete süsteemis samuti automaatselt aadressides liikluspinnal nimi.

Kuna Mustvee vald ei ole ise tänavale nime määranud ega ka välja pakkunud, peab minister määrama olemasoleva kohanime asemele ise uue nime. Minister tugineb nime määramisel kohanimenõukogu nimeettepanekutele. Uue kohanime võib seadusega mittekooskõlas oleva Benito Agirre tänava asemele välja pakkuda või otsustada ise määrata ka Mustvee vald. Ettepanekud on oodatud ka antud eelnõu avalikustamise ja kooskõlastamise etapis. Kui välja pakutav nimi vastab kohanimeseaduse nõuetele, eelistab minister kohanimenõukogu poolt pakutavale nimele kindlasti Mustvee valla poolt pakutud nime.

Oma 28.02.2023 koosolekul (seletuskirja lisa 2) arutas kohanimenõukogu ebasobiva nime asemel uue võimaliku kohanime variante ja pakkus nimeks „Jõesilla“ tänav. Kohanimenõukogu liikmete poolt pakutud näidetena olid arutlusel Kiriku tänav, Mustjõe tänav, Kalevipoja tänav ja Jõesilla tänav. Kohanimenõukogu otsustas esimese eelistusena soovitada Jõesilla tänava nime, kuna nimel on ümbritseva piirkonnaga loogiline seos ja tänav kulgeb silla kaudu üle Mustvee jõe. Kohanimenõukogu toob oma protokollis esile, et nime Jõesilla tänav on algselt välja pakkunud ka Mustveest pärit Tartu Ülikooli emeriitprofessor Ott Kurs.

Jõesilla tänava nime sisaldanud eelnõu oli kooskõlastusringil ja avaldatud arvamuse avaldamiseks kuni 17. novembrini 2023. a. Kooskõlastusringi järgselt jäid Mustvee Vallavalitsus ja Mustvee Vallavolikogu, arvestades Benito Agirre tänavale asuvate kinnistute omanike seisukohta, jätkuvalt arvamusele, et Benito Agirre tänavanimi tuleb jätta muutmata. Kohalikud elanikud tõid välja, et nime „Jõesilla“ hääldamine on neile keeruline ja nimi võib kõlada „Õesillana“. Kohalikud elanikud pakkusid välja alternatiivi jätta nimeks „Agirre tänav“.

¹⁵ Vastuvõetud tekstid, P6_TA(2008)0439.

¹⁶ Vt Euroopa Parlamendi 2. aprilli 2009. aasta resolutsioon Euroopa südametunnistuse ja totalitarismi kohta, ([2010/C 137 E/05](#)).

Hispaania saatkonna palve on jäädvustada Benito Agirre nimi kohalikus muuseumis. Hispaania saatkond pakkus uue nime valikuvariandina „Benito Agirre tänav“ asemel nimeks välja „Hispaania lenduri tänav“.

Kohanimenõukogu asus 10. jaanuaril 2024. a toimunud istungil (protokoll nr 13-4/31, seletuskirja lisa 5) seisukohale, et Hispaania lenduri ja Agirre tänavanimed tuleb kõrvale jätta, kuna need nimed viitavad jätkuvalt lenduri isikule ja seeläbi seonduvad toimunud sündmusega ja tuleks eelistada kohalikku nime. Kohanimenõukogu hinnangul, kui kohalikud ei soovi Jõesilla tänavanime, siis tuleks kaaluda teisi variante ja pakkus nimeks ilma täiendita „Jõe“ nime „Silla“. Mõlemad seonduvad jätkuvalt tänavat läbiva Mustvee jõe ja üle selle kulgeva sillaga.

Käesolevas sõnastuses näeb eelnõu ette, et kohanimi „Benito Agirre tänav“ asendatakse nimega „Silla tänav“.

Kuid jätkuvalt, juhul, kui Mustvee vald pakub välja muu nõuetega kooskõlas oleva nime, asendatakse eelnõus olev nimi eelnõu määrusena kehtestamisel valla poolt pakutava nimega.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse määruse jõustumisaeg. Määrus on kavandatud jõustuma 2024. aasta 1. aprillil. Tegemist on esimese võimaliku kuupäevaga, milleks peaks olema jõutud läbi viia kohanime määramiseks nõutud menetlused.

Kindla jõustumise aja määratlemine on vajalik, et Maa-amet saaks arvestada ADSis kohanimeandmete muutmisega koha-aadressides. Kohaliku omavalitsuse üksus või riik, kui kohalik omavalitsus seda mõistliku aja jooksul ei tee, peaks jõustumise järel ära korraldama siltide ja viitade vahetamise tänaval, hoonetel või hooneosadel.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei oma puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu ei oma sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, ega regionaalarengule. Eelnõu võib mõnevõrra positiivselt mõjuda riigi sisemisele julgeolekule.

1) Eelnõul on teatav mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele ja sekkumise proportsionaalsus

KNS § 5 lõike 4 järgi määrab ühe omavalitsusüksuse territooriumile jäävale nimeobjektile kohanime kohaliku omavalitsuse üksus. Sätet ei kohaldata paragrahvi lõikes 6 käsitletud nimeobjekti suhtes, mis käsitleb Vabariigi Valitsuse või ministri õigust kohanimesisid muuta.

Kohanime määramine kohaliku omavalitsuse territooriumil oleva nimeobjekti puhul on seega kohaliku omavalitsuse pädevuses (KNS § 5 lõige 4), mis tähendab, et valdav osa kohanimedest on kohaliku omavalitsuse otsustada. Tegemist on olemuselt kohaliku elu küsimusega, mille osas kohaldub põhiseaduse § 154 lõikest 1 tulenev kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigus, mille järgi otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused kõiki kohaliku elu küsimusi seaduste alusel iseseisvalt.

Koha-aadressi määrajaks on RASi kohaselt valla- või linnavalitsus. RASis on ka mõned erandid, mille alusel saab koha-aadressi määrata aadressiandmete süsteemi infosüsteemi (ADS-i infosüsteemi) vastutav töötaja (Maa-amet).

Kohanime määramisel on kohalikul omavalitsusel lai valiku- ja otsustuspädevus, see kajastab otseselt kohaliku omavalitsuse volikogu, valitsuse ja kohalike elanike taht. Seadusega ette nähtud ministri õigus määrata kohaliku omavalitsuse kui kohanimemääraja asemel seadusevastase kohanime asemel ise KNSiga kooskõlas olev kohanimi riivab küll kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust, kuid täidab legitiimset eesmärki tagada kohanimede vastavus ja sobivus Eesti aja- ja kultuurilooga ning kooskõla omariikluse põhimõtetega. Riigi sekkumine kohaliku omavalitsuse kohanime määramisse ehk enesekorraldusõiguse oluline riive on seadusevastaste kohanimede puhul õigustatud, kuna sellel on legitiimne eesmärk eemaldada avalikust ruumist näiteks võimalike inimsusevastaste kuritegude toimepanijate ja kommunismikurjategijate pühendusnimed või neid sündmusi või sümbolite heroiseerivad kohanimed (näiteks Nõukogude sõjaväe poolt Eesti okupeerimise tähtpäeva auks nimetatud tänavanimed). Teist sama tõhusat, kuid vähemintensiivset kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse riivet selles olukorras ei ole.

Riive intensiivsust vähendab kohaliku omavalitsuse ja kohalike elanike õigus rääkida uue kohanime määramise menetluses kaasa ja ministri kohustus juhtida rikkumisele eelnevalt kohaliku omavalitsuse tähelepanu, andes aega selle kõrvaldamiseks. Samuti saab kohalik omavalitsus menetluses avaldada oma arvamust ministri pakutava uue kohanime määramise sobivuse üle või esitada põhjendusi senise nime säilitamiseks (toimub kohaliku omavalitsuse ärakuulamine).

Eelnõuga sekkutakse omavalitsuse õigusesse ise otsustada enda territooriumil paiknevate koha-aadresside kohanimede (tänavanimed) üle. Siiski näeb KNS ette selged ja piiritletud eeldused, millede täitmisel on selline sekkumine lubatav ja ei riiva kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust ebaproportsionaalselt. Nimetatud eeldused on nii formaalselt kui sisuliselt täidetud. Kohalik omavalitsus peab kohanimede korraldamisel arvestama kehtiva KNSi nõudeid. Eelnõus nimetatud ja muudetav kohanimi on KNS § 13 lõike 6 punktiga 3 (sobimatus Eesti aja- ja kultuurilooga) olnud vastuolus juba pea 20 aastat. Ministeerium on ka mitmel korral Mustvee valla tähelepanu sellele probleemile juhtinud. Seega ei ole Mustvee vald täitnud seadusega sätestatud nõudeid pikema aja jooksul.

KNS § 13 lõiked 6¹ ja 6² sätestavad ministri õiguse sekkuda ja § 13 lõiked 6³–6⁷ sätestavad sekkumise ja kohanime muutmise läbiviimise korralduse. Enne ministri sekkumist peab olema tuvastatud kohanime õigusvastatus. Seda teeb minister, kuulates esmalt ära kohanimenõukogu, kes omakorda kaasab või tellib ajaloolastelt ekspertarvamuse. Mustvee puhul on tuvastatud ja selgitatud neid etappe seletuskirja peatükis 2. Seejärel peab minister tegema kohaliku omavalitsuse üksusele ettepaneku kohanime muutmiseks, andes selleks ka kuni kahe kuulise tähtaja. Minister tegi sellise ettepaneku 29. märtsi 2023 pöördumisega nr 14-5/2335-1. Pöördumises antud tähtaja järgselt peab kujunema veendumus, et kohaliku omavalitsuse üksus ei ole sisuliselt muudatusi algatamas. Kuna ministri ettepaneku esitamisest on möödunud pool aastat ja Mustvee Vallavolikogul puudub soov tänavanimi ise ära muuta, peab minister kohanimemäärajana võtma selgelt Eesti aja- ja kultuurilooga sobimatu tänavanime muutmise õiguse Mustvee vallalt eelnõus nimetatud tänavanime osas üle.

KNS § 13 lõigete 6⁵ ja 6⁶ kohaselt esitab minister seaduse nõuetega vastuolus oleva kohanime asemele uue kohanime määramise määruse eelnõu arvamuse andmiseks kohaliku omavalitsuse üksusele ja avalikustab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehel vähemalt 15 päevaks enne kohanime määramise otsuse tegemist. Eelnõu avalikustamisest teatatakse ka maakonnalehes. Uue sobiva kohanime määramisel arvestatakse kindlasti omavalitsuse esitatud nimeettepanekutega ning kaalutakse ja arutatakse omavalitsusega läbi avalikustamise käigus esitatud nimede ettepanekud.

Seeläbi on täidetud kõik eeldused, et minister saaks ise vastu võtta Mustvee valla Mustvee linna seadusega vastuolus oleva tänava nime osas KNS § 13 lõike 6³ uue nime määramise määruse.

Määruse vaidlustamine

Ministri määrust kui õigustloovat akti saab vaidlustada kohaliku omavalitsuse volikogu põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse §-s 7 sätestatud korras. Kohaliku omavalitsuse volikogu saab esitada Riigikohtule taotluse tunnistada ministri määrus põhiseadusega vastuolus olevaks või ministri määrus või selle säte kehtetuks, kui ta peab seda vastuolus olevaks kohaliku omavalitsuse põhiseaduslike tagatistega.

Samas KOV elanikel ega teistel isikutel ei teki kohanime muutmise suhtes subjektiivset nõudeõigust nõuda näiteks vana, seadusele mittevastava nime säilitamist või nõuda just enda eelistatud nime määramist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 44 lõike 1 kohaselt võib kaebusega halduskohtusse pöörduda isik üksnes oma õiguse kaitseks. Valla- või linnaelanikud kohanime määramise õigusakti kohtus subjektiivsete õiguste rikkumisele tuginedes vaidlustada ei saa. Tartu Ringkonnakohtus on 27. juuni 2017. a lahendis haldusasjas¹⁷ nr 3-16-875, kus vaidlustati volikogu otsusega määratud kohanimi, mis oli kaebaja hinnangul solvava tähendusega, punktis 23 leidnud, et KNS ei näe ette kaebaja õigust nõuda talle meelepärase nime andmist tänavale või vastupidi, õigust nõuda hoidumist kaebajale vastumeelse nime panemisest tänavale. Vaidlusaluse tänava ääres oleva kinnisasja, mille aadressandmed sõltuvad tänavale antavast nimest, omaniku ja elanikuna on kaebajal kohtu hinnangul KNSist tulenevalt õigus osaleda nimemenetluses ja esitada kohanimemäärajale oma seisukoht ja ettepanekud nime kohta. Seega on kaebajal kohtu arvates vaid menetluslikud õigused.

Alates 15.03.2023 KNSi lisandunud sätete õiguspärasust on tänaseks hinnanud ka õiguskantsler. Narva Linnavolikogu liige pöördus Narva Linnavolikogu ajutise ajalooliste pärandite komisjoni nimel õiguskantsleri poole ja palus kontrollida, kas KNS § 13 lõige 6² ehk säte, mis näeb ette ministri õiguse muuta selgelt Eesti aja- ja kultuurilooga sobimatu kohanime KOV asemel ise, on kooskõlas põhiseadusega (PS). Narva komisjoni hinnangul võib see seadusesäte ülemäära piirata kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust (PS § 154 lg 1).

Õiguskantsler vastas pöördujale¹⁸, et tema hinnangul on KNS § 13 lõige 6² mõõdukas ega piira ebaproportsionaalselt kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust. Kohaliku omavalitsuse üksus ja selle elanikud on kaasatud menetlusse, millega valdkonna eest vastutav minister määrab uue kohanime. Enne seda tuleb ministril teha kohaliku omavalitsuse üksusele ettepanek kohanime muutmiseks ja seadusega kooskõlas oleva kohanime määramiseks. Kohalikul omavalitsusel on kuni kaks kuud aega seda teha, kusjuures uue kohanime valikul on tal kaalutusõigus. Ministri määruse kooskõla seadusega saab kohtus kontrollida. KNS § 13 lõikel 6² on ka piiratud ulatus: see ei hõlma valdavalt osa kehtivaid kohanimisid, vaid üksnes selgelt Eesti aja- ja kultuurilooga sobimatuid kohanimisid ja seaduse nõuetega vastuolus olevaid pühendusnimesid.

Kuna määruse eelnõu osas kattub mõjude hinnang kohanimeseaduse ja ruumiandmete seaduse muutmise seaduse eelnõu (768 SE) seletuskirjas käsitletuga, ning arvestades, et õiguskantsler on ka hinnanud õiguslikult määruse andmise aluseid proportsionaalsuse testiga, ehk KNS § 13 lõike 6² põhiseaduspärasust, siis ei ole käesoleva eelnõu seletuskirjas neid uuesti korratud. Kohanimeseaduse proportsionaalsuse hinnangu osas on asjakohased nimetatud õiguskantsleri kirja punktid 12–20.¹⁹

¹⁷ <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=212022398>.

¹⁸ Õiguskantsleri 16.06.2023 kiri nr 6-1/230760/2303275. Kättesaadav:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/Kohanimeseaduse%20%C2%A7%2013%201%C3%B5ike%2062%20koosk%C3%B5la%20p%C3%B5hiseaduse%20%C2%A7%20154%201%C3%B5ikega%201.pd

¹⁹ Samas.

Õiguskantsler selgitas, et KOKS § 2 lõige 1 deklareerib²⁰ juba PS § 154 lõikes 1 ette nähtud kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust, mida PS lubab Riigikogul põhiseadusega antud piires kitsendada, reguleerides kohaliku elu küsimusi. Õiguskantsler viitas ka Riigikohtu praktikale PS § 154 lõikes 1 ette nähtud kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse riivamise lubatavuse osas (vt kirja punkt 7): „Kuna PS § 154 lõige 1 näeb kohaliku omavalitsuse pädevuse piiranguna ette lihtsa seadusereservatsiooni, võib riik kohaliku omavalitsuse kohaliku elu küsimuste otsustamise ja korraldamise õigust piirata iga vabalt seatud eesmärgi saavutamiseks, mis ei ole põhiseadusega vastuolus“ (RKPJKo 08.06.2007, 3-4-1-4-07, p 20; 01.04.2010, 3-4-1-7-09, p 31).

Õiguskantsler on ka selgitanud, et kuna nii KOKS kui ka KNS on lihtseadused (vastavalt üld- ja eriseadus), saab ja tuleb hinnata KNSi kooskõla põhiseaduse § 154 lõikega 1, mitte aga KOKS § 2 lõikega 1. Selgituse mõte on selles, et olgugi, et üldjuhul on KOKS § 2 lõikest 1 ja KOKS § 3 punktist 1 tulenevalt kohalikul omavalitsusel õigus kohaliku elu küsimusi iseseisvalt ja lõplikult otsustada ja korraldada, kuid erandjuhtudel, kui seadusandja on näinud ette erinormi küsimuste otsustamiseks, võib seadusega antud volituse piires teha lõpliku otsuse ka muu organ. KNSi § 13 lõike 6² puhul on seaduse nõuetega vastuolus oleva kohanime muutmise puhul erinormina lõplikuks kohanime määrajaks/nime muutjaks määratud kohaliku omavalitsuse asemel valdkonna eest vastutav minister. Sellest tulenevalt ongi kohaliku elu küsimuste otsustamisel KOKS üldseaduseks, kuid KNS vastava erinormi tõttu eriseaduseks. Üld- ja eriseaduse normide kollisiooni korral tuleb kohaldada eriseaduse normi.

Õiguskantsleri on leidnud, et KNS § 13 lg 6² ei riku ka Euroopa kohaliku omavalitsuse harta (edaspidi *EKOHi*) põhimõtteid. Õiguskantsler on oma kirjas korduvalt osundanud *EKOHi* sätetele. Sealhulgas on õiguskantsler selgitanud, et sarnaselt PS § 154 lõikele 1 sätestab *EKOHi* artikli 4 lõige 2, et kohalikel võimuorganitel on täielik vabadus seadusega lubatud piires rakendada oma initsiatiivi igas valdkonnas, mis ei jää väljapoole nende pädevust ega ole määratud täitmiseks mõnele teisele võimuorganile (kirja punkt 5). Antud juhul on seadusandja kohaliku omavalitsuse tegevusetuse korral, kui omavalitsusüksus ei ole seadusevastast kohanime muutnud, andnud kohanime määramise pädevuse üle valdkonna eest vastutavale ministrile. Samuti on õiguskantsler kirja punktis 19.4. selgitanud, et enne kui minister määrab KNS § 13 lõikes 6² nimetatud juhul uue kohanime, peab ta esitama selle kohta kohaliku omavalitsuse üksusele määruse eelnõu, et see saaks eelnõu kohta oma arvamust avaldada (KNS § 13 lg 6⁵). Teiste sõnadega, riik kuulab valla või linna ära. Selline lahendus järgib *EKOHi* artikli 4 lõiget 5, mille kohaselt konsulteeritakse kohalike võimuorganitega õigeaegselt ja sobival viisil kõigi neid otseselt puudutavate küsimuste planeerimise ja otsustamise üle niipalju kui võimalik. Seega on KNS § 13 lõige 6² kooskõlas ka *EKOHi* nõuetega.

Selgitame, et KNS § 13 lõike 6² puhul on tegemist kehtiva õigusega. Riigikohus ei ole õigusnormi tunnistanud põhiseadusvastaseks, seetõttu tuleb seda ka täita.

Kohaliku omavalitsuse tegevused

Määruse jõustumisel tuleb nimelt Mustvee vallal korraldada eelnõu §-s 1 nimetatud uue kohanime määramisest tulenevate kohanimemega seotud siltide ja viitade soetamine ja paigaldamine ning vana kohanimemega seotud siltide ja viitade, sealhulgas vajadusel endiste kohanimena kasutatud isikunime ja sündmustega seotud mälestustahvlite eemaldamine avalikust ruumist.

Teede ja tänavate liiklusmärkide tellimine ja paigaldamine on tee omaniku ehk kohaliku omavalitsuse üksuse ülesanne. Kõik märgid tuleb paigaldada ning kujundada vastavalt liikluseadusele ja selle alusel kehtestatud määrustele, standardile EVS 613 „Liiklusmärgid ja

²⁰ Kohalik omavalitsus on põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi.

nende kasutamine“. Tulenevalt majandus- ja taristuministri 9. juuli 2015. a määrusest nr 89 „Tähistatavate teede liigid, juhatus- ja teeninduskohamärkide paigaldamise kord ning sihtpunktidele viitamise süsteem“ tuleb vastavad märgid paigaldada sellises ulatuses, et oleks tagatud ristmikel kasutatavate viitade süsteemi toimivus ehk teekonnal sihtpunkti oleks viitamine järjepidev.

Pärast vastavate kulude tegemist tuleb Mustvee vallal esitada Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile uue kohanime määramisega seotud siltide ja viitade tellimise, paigaldamise ja vanade teiseldamisega seotud kulude hüvitamiseks põhjendatud taotlus, millele tuleb lisada asjakohased kuludokumendid.

Mõju riigiasutuste korraldusele

KNS § 13 lõike 67 kohane uue kohanimega seotud siltide ja viitade soetamise ja paigaldamise kulude hüvitamise taotlus tuleb esitada Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, kes vaatab kulutaotlused läbi ja korraldab kulude hüvitamiseks väljamaksed kohalikule omavalitsusele. Tegemist on vähese mõjuga ministeeriumi töökorraldusele.

Eelnõul on vähene mõju Maa-ameti töökorraldusele, kes peab määruse jõustumisel kandma muudatused kohanimeregistrisse ja ADS-i. RAS § 57 lõike 7 kohaselt määrab KNS § 13 lõike 6² alusel tehtava kohanime muudatuse korral vastavat kohanime sisaldava koha-aadressiga katastriüksusele, hoonele ja hooneosale uue koha-aadressi ADS-i infosüsteemi vastutav töötleja (Maa-amet). Samas on muudatuste tegemine kohanimeregistris ja ADSis Maa-ameti tavapärase töö osa ja seega ei kaasne ühe tänava nime muutmiselega Maa-ametile tavapärasest suuremat töökoormust ega teki lisakulusid.

Üldjuhul peaks RASi kohaselt määrama kohalik omavalitsus uute kohanimedele alusel vastavad koha-aadressid. Siiski, olukorras, kus valdkonna eest vastutav minister otsustab selgelt Eesti aja- ja kultuuriloo sobimatut kohanime (eeskätt kui kohanime on seostatav Eesti Vabariigi loomise, põhiseadusliku korra püsimise või Eesti iseseisvuse taastamise vastaste isikute, sümbolite ja sündmustega) muuta, ei pruugi muudatused ise tegemata jätnud kohaliku omavalitsuse üksus olla koostööaldis ka koha-aadresside muutmisel. Kui kohalik omavalitsus on passiivne ega määra uut kohanime, ei saa lasta tekkida olukorda, kus koha-aadressid ei ole enam vastavuses ametliku kohanimega. Seega olukorras, kus minister on määranud seadusevastase kohanime asemel uue nime, peab Maa-amet olema valmis tegema ka vastavad kanded nii kohanimeregistris olevas kohanimes kui ka aadressiandmete süsteemis olevas koha-aadressis.

Kui kohalik omavalitsus määrab seadusevastase kohanime asemel ise uue kohanime (nt KNS § 13 lõike 6¹ ettepaneku järgselt), siis määrab kohanimemuudatuse alusel vastavad koha-aadressid sarnaselt kehtivale RAS regulatsioonile jätkuvalt kohalik omavalitsus.

Teoreetiliselt võib eelnõu mõjutada Transpordiameti töökorraldust. Seda juhul kui kohaliku omavalitsuse üksus (Mustvee vald) keeldub jõustunud määruse täitmisest ja ei asu ise korraldama siltide ja viitade vahetust. Sellisel juhul tuleb vahetus korraldada riigil endal asendustäitmise menetluses läbi Transpordiameti piirkondlike üksuste, koostöös Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga. Ka selle stsenaariumi realiseerumisel ei kaasne siiski Transpordiametile märkimisväärset töökoormust, kuigi ootamatult lisandunud tööde tõttu võib tekkida vajadus mõningate tööde ümberkorraldamiseks. Võimalikud kaasnevad lisakulud hüvitatakse sellisel juhul Transpordiametile riigieelarvest.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Mustvee valla Mustvee linnas muudetaval tänaval asuvate vahetamist vajavate siltide ja viitade hulk on järgmine:

- Liiklusmärgid (tn viit valgel taustal): 4–6 tk;
- Majasildid koos numbriga: 2–4 tk;
- Majanumbrid (hetkel u 20 cm läbimõõduga numbrisildile kantud ka tn nimi): 16 tk.

Eeldatav maksumus kokku on Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi hinnangul kuni 2000 eurot (km-ga). Kulud kaetakse tegelike kulude alusel.

KNS § 13 lõike 6⁷ kohaselt valdkonna eest vastutava ministri poolt sama paragrahvi lõikes 6² nimetatud kohanime asemele uue kohanime määramise tulemusena kohaliku omavalitsuse üksusele tekkinud otsesed ja tegelikud tehtud kulud uue kohanimega siltide ja viitade soetamiseks ning paigaldamiseks hüvitatakse riigieelarvest asjakohaste kuludokumentide alusel.

Seega ministri määruse jõustumise järgselt tellib ja paigaldab viidad ja sildid kohaliku omavalitsuse üksus või viimase keeldumisel Transpordiamet, kes esitab kuludokumendid taotlusega kulude hüvitamiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile.

Vastavad vahendid on ette nähtud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi 2024. a eelarves.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi andmetel ei mõjuta kavandatav muudatus rahvusvahelisi autoveo-ettevõtjaid, kuivõrd ühtegi vastavas valdkonnas tegutsevat ettevõtet antud Mustvee valla, Mustvee linna juriidilistel aadressidel ei asu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 2024. aasta 1. aprillil.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Riigikantseleile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule, samuti arvamuse avaldamiseks Mustvee vallale, Maa-ametile ja Transpordiametile.

KNS § 13 lõike 6⁶ kohaselt avalikustatakse eelnõu ühtlasi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehel (<https://www.agri.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/oigusloome>) vähemalt 15 päevaks enne kohanime määramise otsuse tegemist. Lisaks teavitatakse eelnõu avalikustamisest ka maakonnalehes Vooremaa.

Eelnõu varasem kooskõlastuskäik on nähtav eelnõude infosüsteemist: <https://eelnoud.valitsus.ee/>

Kokkuvõtte varasemale (1.11.2023–17.11.2023 kooskõlastamisel olnud) eelnõule saabunud märkustest

1. Mustvee vald otsustas jääda juba varem (5.09.2023) esitatud seisukoha juurde.

Mustvee vald on seisukohal, et Benito Agirre nime ei saa lugeda kohanimeseaduse mõistes pühendusnimeks põhjusel, et avalikele allikatele tuginedes Benito Agirre nimelist isikut ei ole ja isik, kellele eelnõus viidatakse oli Ignacio Agirregoicoa Benito. Samuti puuduvad faktid selle kohta, et eelnimetatud isik osales Tallinna pommitamises.

Lisaks leiab vald, et antud tänavanimi kedagi ei häiri. Mustvee valla arengu- ja eelarvekomisjon tegi ettepaneku jätta see kohalike elanike otsustada ning toetada nende seisukohta. Enamus tagasiside andjatest olid tänavanime muutmise vastu põhjusel, et see tekitab asjatut segadust, see ei häiri kedagi, seda ei ole võimalik käsitleda pühendusnimega ning seda ei seosta keegi

punaarmee. Samuti märgiti, et kõnealust tänavanime küsimust ei saa võrrelda Narva linnas asuvate tänavatega, sest seal asuvad konkreetset isikunimedega tänavad.

Mustvee valla 5.09.2023 esitatud ja varasemad seisukohad on leidnud käsitlemist juba siinses seletuskirjas (lk 6-8).

2. Kohalikud elanikud (pöördumised 17.11.2023 ja 07.01.2024)

Kohalikud elanikud tõid välja, et Benito Agirre tänavanimi on väga omapärane, huvitav ning ainulaadne ja seotud erinevate lugudega, kuidas tänav endale nime sai. Keegi ei ülista nimele mõeldes punaarmeed ja punalendurit, pigem mõeldakse seostest Hispaaniaga. Samuti toodi välja, et tegemist ei ole tegeliku pühendusnimega, vaid väljamõeldud nimega, nimi, mis ei viita otseselt isikule.

Mõlemas kirjas rõhutati, et tänavanime muutmine tekitab segadust, probleeme isikutele, kes seal elavad. Muuta tuleb dokumente, segadus tekib päästeteenistuse abi vajamisel. Näiteks on lähipiirkonnas muudetud vaid aadressi numbreid ning juba see on tekitanud väga suuri probleeme, sest infosüsteemides aadressid ei muutu koheselt, seega võib kiirabi või päästeameti kohalejõudmine, viieminutilise aadressi otsimise tõttu, jääda hiljaks. Leitakse, et nimi ei ole selline tänavanimi, mis vääraks eelkirjeldatud probleemi tekkimist.

Jõesilla tänavanimi tekitab probleeme isikutele, kes reisivad tihti välismaal, „õ“- tähega tekib probleeme rohkem kui praeguse tänavanimega. Samuti ei ole arvestatud meie piirkonna eripära – mitmekultuurilisust, kus isikutel on raske hääldada praegu juba praegu tänavanime „Jõe“, ka see on tihti tekitanud probleeme ning võõrast piirkonnast appi tulnud nt kiirabi ei leia „Öie“ tänavat. Ministri pakutud nime puhul tekiks järgmine probleem, kus inimesed võivad jääda abita, sest tänavanime hääldatakse sellisel juhul „Öiesilla“.

Kui tõesti minister otsustab tänavanime muuta, paluti jätta tänavanimeks vaid Agirre. Juba praegu leitakse aadress kiiremini üles kui otsida seda vaid Agirre järgi.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on vastanud 02.02.2024 kirjaga nr 1.8-5/3480-3.

Benito Agirre tänava nime seadusega vastuolu on tuvastatud Rahvusarhiivi andmete pinnalt. Samas ei saa selle juhtumi pinnalt järeldada, et kohanimeseaduse nõuetega on vastuolus kõik või paljud võõrnimed. Iga nimega seotud juhtumit vaadatakse eraldi.

Oleme lenduri eluloo osas konsulteerinud Hispaania saatkonnaga ja teadlikud isiku eluloost ning soovime koostöös Mustvee vallaga temaga seotud ajaloo fakte säilitada kohalikus muuseumis, mis on ajalooliste sündmuste ja isikute jäädvustamiseks sobiv koht. Nagu varasemalt välja tõime, siis Benito Agirre nimi ei sobi pühendusnimeks tänavale, sest on suunatud sõjasündmuse, mille käigus taaskehtestati nõukogude võim, tähistamiseks.

Kohanimenõukogu arutas veelkord nimega seotud küsimust ja otsustas teha ministrile ettepaneku muuta eelnõus Jõesilla tänava nimi „Silla tänavaks“, võttes arvesse asjaolu, et sõna „Jõesilla“ hääldamine võib olla keeruline.

Tänava nimega seotud siltide, viitade, majanumbrite vahetamisega seotud kulud kannab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Siltide ja viitade vahetuse tänaval ning majadel peab kohanimeseaduse § 13 lg 6¹ ja 6⁷ järgi korraldama Mustvee vald. Kui omavalitsus seda ei tee, korraldab siltide vahetuse ministeerium koostöös Transpordiametiga

3. Hispaania suursaatkond Tallinnas

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga võttis ühendust ka Hispaania suursaatkond Tallinnas, kes soovis saada infot eelnõu osas ja tegi ettepaneku kaaluda nime muutes Hispaaniaga seotud seoste hoidmist (nt nimetades tänava Hispaania tänavaks), ühtlasi säilitada nimega seotud isiku elulugu kohalikus muuseumis. Kuigi Hispaania tänava nime kohanimenõukogu 10. jaanuaril 2024. a toimunud istungil ei toetanud, siis kohalikus muuseumis säilitamist pooldab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, mis on ka ajalooliste sündmuste ja isikute jäädvustamiseks sobiv koht.